

I S R A Ë L S

VERLOSSINGE

EN EEUWIGE

BEHOUDENIS.

TWEEDE DEEL.

ישועה ישראל
JESCHUGNAT ISRAËËL,
OFTE

I S R A Ë L S
VERLOSSINGE
E N E E U W I G E
BEHOUDENIS.

Voorgesteld uit Gods HEILIG WOORD, gestaafd, e
bevestigd met den TALMUD, en de schriften
der Oudste en vermaardste RABBYNEN,
tot opwekking, Overtuiging, en bekee-
ring, van het in de Vier hoeken der
Waereld verstrooide

I S R A Ë L;

Door hunnen Broeder naar den Vleesche,
CHRISTIAAN SALOMON DITSCH.

TWEEDE DEEL.

Gedrukt voor den Auteur.

Tot **A M S T E L D A M.**

By **DIRK SWART**, Boekverkoper op de hoek van d
Cingel en oude Lelystraat.

OP HET
T W E E D E D E E L
V A N
I S R A Ë L S
V E R L O S S I N G E
E N E E U W I G E
B E H O U D E N I S S E .

Gevisiteert en Geapprobeert, door de
Eerw. Clasfis van Amsterdam den
20 February 1770.

NB. De Autheur erkent geen Exemplaren egt, als,
die door zyn hand onderteekent zyn, *C. B. J.*

Zy, die de Welvaart van hun Evennaasten wenschen
En zoeken, moeten ook, voor 't oog van alle Menschen,
Het Licht, door d'Opperheer in hunne Ziel geplant,
Doen schynen, om hen ook dat overdierpaar pand,
Dat kostelyk kleinood, daar 't al aan is gelegen,
Deelachtig te doen zyn, door hulp van 's Hemels zegen:
Te meer, wanneer dat Licht, dat zy, in zeeke maat,
Ontfingen van den Heer, in geestlyk Licht bestaat.

Zo toont nu weder D U I T S C H het Licht, dat hem
verlichtte,

Aan zyne Broedren naar den Vleesche; om hun gezichte,
Zolaÿg met duisternis beneveld, meer en meer
Te ontfluiten, tot hun heil, en roem van d' Opperheer.
Hy stelt *Messias*, in zyn Staaten en vermogen,
En in zyn Ampten, hun weêr Zonneklaar voor Oogen;

Zo uit hun Leeraars en hun vast getuigenis,
Als uit Godts heilig Woord, dat eeuwig Waarheid is,
Zo dat ze konden zien 't bedrog van hun gedachten,
En dat de *Goël*, dien zy met veel prachts verwachten,
Heel anders komen moest; en dat ze, gantsch misleid
Door waan, hem moesten zien, in zyne nedrigheid,
Voor zyn verhooging, die zy hem ten eersten geeven.

Dus, door de Menschenliefde, en zucht tot hen ge-
dreeven,

Vertoont hy hun het Licht, dat zyne Ziel ontving,
Na zo veel tegenspoed en droeve fukkeling;

En wenscht, dat zy ook deel aan de onwaardeerbare
schatten

Der Ziele neemen, en de zaak eens wel bevatten;

Opdat ze erkennen, lang in 't Woordelyk begrip

Gedwaald te hebben, dat ze met het edel Schip

Van hunne Ziel, door Storm, in een verkeerde Haven

Gedreeven zyn, en zich met ydelheden laaven,

En heilloos blyven tot den allerlaatsten dag,

Zo geen bekeering volgt. Hy toont u 't hoog gezacht

Van Vorst *Mesias*, en hy zal 't u nader toonen,

Ja u doen zien, dat ge u niet langer kunt verschoonen,

o Joodsche Mannen! en dat gy den valschen schyn

Verlaaten moet, indien gy wilt BEHOUDEN zyn!

H. v. E.

OP

OP HET
T W E E D E D E E L
V A N
I S R A Ë L S
V E R L O S S I N G E
E N E E U W I G E
B E H O U D E N I S S E.

E lendig Menschdom, diep vervallen,
Van Godes gunst, en 't eeuwig heil,
Eilaas, verbode vrugt uw allen
Stort in den afgrond, veel te steil,
En hoog, om ooit daar uit te raken
Door eigen wysheid, kunst of vlyt,
Den dood bedreigd, die moet gy smaken,
En sterven tot in Eeuwigheid.
Wie 's magtig om uw te verlossen
Uit dezen Kolk van diep Elend?
Wie 's magtig om dien toorn te torsfen,
Oneindig Eeuwig zonder End?

* 4

Nie-

Niemand hoe ryk hy ook mag weezen,
Hoe wys en magtig hy ook zy,
Die ooit zyn Broeder uit 's doods vreezen
Verlossen kan en spreekten vry;
Die voor zyn eigen schuld moet sterven,
Kan die een ander spreekten vry?
Zyn eigen Leeven te verwerven,
Een anders schuld voldoen daarby?
Neen, niemand kan zig zelf bevryden,
Veel min zyn Broeder van den dood,
De prys betaling, en het lyden,
Is veel te zwaar, 't Rantzoen te groot.
Daar lag het Menschdom gansch verlooren
In Onmagt, en in diep Elend',
Moest Eeuwig in zyn Zonden smooren,
Had Godt zich niet tot hem gewend.
Geen hulp nog raad, als by den Heere,
By Godt is magt en wysheid groot,
Ach Zondaar wilt uw tot hem keeren,
By hem is uitkomst in den dood.
Komt Israël, wel eer verkooren,
Bemind nog om der Vadren wil,
Ey wilt u Broeder hier eens hooren,
Bepaald uw aandagt hier eens stil;

Ziet

Ziet hoe hy uit Godts zuivre Waarheid
Uw toont den weg der Zaligheid,
En Vorst Mesfias in zyne klaarheid
En dierbaarheid uw open leid;
Hoe hy uw toont, al d'oude Vadren,
In haar verwagting op dat heil,
Hoe zy die tyden zagen nadren
De hoop haar steun was onderwyl;
Hoe zelf in de eerstbeloofde Zeegen,
Van 't Zeegenende Vrouwen-Zaad,
Dit heil het welk zou zyn verkreegen,
Lag opgesloten, in die raad
Van Zaligheid, Godts welbehagen,
Zyn eer en 's Menschen Zaligheid
Aan d' eerste Ouders opgedragen,
Een liefde al van Eeuwigheid
Van haar geloofd en ook beleeden
Van Abel voort tot David goed,
Die al dit heil en Zaligheden
In hoope zagen te gemoet,
En alle hun geloove bouwden
Op dezen Steen, *Vorst Mesfias*,
Haar zelve aan hem toevertrouwd,
Die Jacob zyn verwagting was.

* 5

Hy

Hy was haar *Goël*, en haar borge,
Haar heil en toevlugt in den nood,
Zy wentelden op hem haar zorgen,
By hem is uitkomst in den dood.
Dus eerden zy hem als haar Koning,
En leerden van hem als Propheet,
Den weg die leid na 's Hemels woning
Daar hy als Priester stond gereed,
Om al zyn Volk te Rantzoeneeren,
Te koopen door zyn eigen bloed,
Haar straf te dragen, Godt te eeren;
Zy maakten schuld en hy voldoet.
Zulk een Verlosfer moest het wezen
Die ons zou helpen uit den nood,
Waar Mensch, ook eeuwig Godt gepreezen,
Emanuël oneindig groot,
En waardig te zyn aangebeden,
Onnozel, heilig, onbesmet,
Als zulk een borg heeft hy geleeden,
Hy is het einde van de Wet.
Wat dunkt u nu, gy Isrels Kindren,
Van zulk een Vorst en Messias?
Waarom verwerpt gy dien beminden,
Die d' hoop van uwe Vadren was?

Gy

Gy hebt gesmeed veel ydelheden
Van een Messias na uw wil,
Zo strydig tegen woord en reden,
Ach ziet eens wat een groot verschil
'Er is met uw ydle gedagten
En 's Heeren zuiver dierbaar Woord,
Dewyl gy gaat dit woord veragten,
Wat wysheid zoud gy hebben voort,
Helaas, het zyn uw Schriftgeleerden,
Door welkers leer gy zyt verleid,
Den weg des Heeren zy verkeerden
Door haren waan, en ydelheid.
Hoe zyt gy menigmaal bedrogen,
In uw verwagting, valsche waan,
Ach! merk eens op, ontsluit uw Oogen,
Vraagt na de regte levens baan,
Die door uw Broeder word betreden,
Na dat hy eerst had lang gezocht
Met droefheid, zugten, en gebeden,
Veel Ramp, en Kruis had doorgebracht,
Ei volg hem na op 't spoor der Vadren,
En onderzoek Godts heilig Woord,
Doorlees met aandacht deze bladren,
Verlaat uw ydelheid nu voort,

En wend u tot hem, die de Zoon
 En ook de Heer van David is,
 Hy draagt den Scepter en de Kroone
 Hy is ISRAELS BEHOUDENIS.
 Vraagt gy, wie is die Held, die schoone,
 Die Koning, op dat ik hem zoek?
 Dat zal uw Broeder uw aantoonen,
 In 't derde Deel van dit zyn Boek.

Uit Vriendſchap.
 Pr. V. D. M.

E R R A T A.

De goedgunſtige Leezer gelieve de volgende
 Drukfouten aldus te verbeteren:

Pag.	Reegel	ſtaat	Lees
48	23	boosheid	broshheid
66	28	197	119
87	16	ophouwen	opbouwen
112	10	nit	uit

ישועת ישראל

JESCHUGNAT ISRAËEL,
 O F
 I S R A Ë L S
 VERLOSSINGE
 E N E E U W I G E
 BEHOUDENIS.

P S A L M 49. vs. 8, 9, 10.

אִם לֹא־פָדָה יִפְדֶּה אִישׁ לֵאמֹנִים לְאֱלֹהִים
 כִּפְרוּ : וַיִּקַּר פְּדִיּוֹן נַפְשָׁם וַחֲדָל לְעוֹלָם:
 וַיִּהְיֶה־עוֹד לְנֶצַח לֹא יִרְאֶה הַשְּׁחָת :

NIEMAND VAN HEN ZAL [ZYNEN] BROEDER
 IMMERMEER KUNNEN VERLOSSEN; HY ZAL
 GODE ZYN RANTZOEN NIET KUNNEN GEE-
 VEN: WANT DE VERLOSSINGE HARER ZIE-
 LE IS TE KOSTELYK, ENDE ZAL IN EEU-
 WIGHEID OPHOUDEN: DAT HY OOK VOR-
 TAAN GEDURIGLYK ZOUDE LEEVEN, [EN-
 DE] DE VERDERVINGE NIET ZIEN.

Nde gy en zult geene Verlossinge ne-
 men, voor de Ziele des Doodslagers, die schuldig is te sterven; want hy
 zal zekerlyk gedood worden, ook en
 zult gy geene Verlossinge neemen, voor dien die
 II. DEEL. A ge-
 Num. 35: 31, 32.

2 ISRAELS VERLOSSINGE

gevlugt is, na zyne Vrystad, dat hy zoude wederkeeren om te woonen in het Land tot den dood des [Hogen] Priesters. Dus luiden de woorden van den groten Wetgever tot Mozes, om de Richters te waarschouwen; en wel eerstelyk: Dat zy geen verzoeninge noch Rantzoen zullen aannemen, voor een *moetwillige Doodflager*, om hem vry te spreken, al wilde hy of eenige zyner nabestaande, hun geheel vermogen geven ter behoudinge van zyn leeven: Maar dat hy onvermydelyk den dood zoude moeten ondergaan. Hy moest sterven *zonder Barmhertigheid*. Niet alleen dat hem geen Barmhertigheid mogt geschieden, om hem van den dood te verlossen en te behouden; maar de HEERE hadt zelf verboden, met de zodanige in 't geheel eenig medelyden te hebben, zeggende: *uwe ooge en zal zyner niet verschoonen*. Daar was geen schuilplaatze voor zodanig een, om zyn leeven te kunnen behouden, al hadde hy de HOORNEN des Altaars zelfs aangegreepen, *voor myn Altaar* (zegt Godt) *zult gy den zelven neemen, dat hy sterve*. Zo zeer is een Man des bloeds den HEERE een grouwel! Immers konde voor het Land geen verzoeninge gedaan worden, over het bloed, dat daar in vergoten was, *dan door het bloed des geenens, die dat vergoten hadt*, want de bedreiginge Godts, die hy al kort na den Zondvloed der Waereld heeft uitgesproken, *Gen. 9: 6*. moest van geslagte tot geslagte onderhouden worden, als zynde ten hoogsten noodzakelyk ter behouding van de Menschelyke Maatschappy'.
Maar

Deut. 19: 13.

Exodus 21: 14.

Num. 35: 34.

E N E E U W I G E B E H O U D E N I S . 3

Maar ook ten anderen, dat zy geene verzoeninge zouden neemen, voor de geene, die in *onwetendheid*, of by toeval, een doodslag gedaan hadde, en na de VRYSTAD gevlugt was, om hem ontslag te verleenen, of Vryheid te geeven *om te woonen in het Land*. Neen, dat was hun zowel verbooden als het eerste, maar hy moest in de Vrystad blyven TOT DEN DOOD DES HOOGENPRIESTERS, en dan was hy in Vryheid gesteld.

Vraagt iemand, wat was daar de reeden van, dat hy nergens anders door konde in Vryheid gesteld worden, dan door den dood van den Hogenpriester? „ Rabbi *Aben esra*, *R. Aben esra* en *R. Salomon* beweerden in hunne verklaringe, dat dit de reden was: dewyl hy (namelyk de Hoge priester) tot Godt had moeten bidden, dat zulk een ongeluk onder Israël niet mogte gebeuren. Daarom moest de Vluchteling in de Vrystad zo lang blyven, tot dat de Hoge priester gestorven was.” Ik zal my hier niet ophouden om deeze gedagten te wederleggen, en ze liever overlaten aan een ieders gezond Oordeel.

Doch *R. Abarbanel*, schynt het in den eersten opslag iets beeter te verklaren, (t welk hy ontleend heeft van den vermaarden *Maimonides*) en zegt, „ dat door het sterven van den Hogenpriester, die de uitmuntenste boven alle Menschen was, het gantsche volk zo zeer verschrikte, dat een ieder van hun zyne eige Sterfelykheid ter herten nam, — dat de dagen des Menschen als

4 ISRAELS VERLOSSINGE

„ een schaduwe zyn, — en daar door wierd
 „ de Wraakzugt van den Bloed-wreker ver-
 „ koeld;” ... maar ook deeze verklaring is
 te wederleggen met zyne eigen woorden;
 want ik vinde dat de eerstgenoemde Rabbi
 op die zelve bladzyde, een weinig lager,
 zegt: **ואפילו שנואל הדם חפץ בכך**

„ *En al was het, dat de Bloed-wreker het BE-*
 „ *GEERDE* (namelyk dat de Vluchteling
 „ ontslagen, en weder in Vryheid zoude
 „ gesteld worden, *Zo konde het tog NIET*
 „ *geschieden.*” Nu is de vraag, waarom niet?
 Als de *Bloed-wreker* te vreedden is, en zyne
 Vryheid *begeerd*, zo hadde hy immers niet
 nodig voor hem te vreezen? Is dan de te
Vredenheid des Bloed-wrekers niet meer
 troost van verzekering en geruststelling voor
 hem, dan de *droefheid* die hy hebben zoude
 over het Sterven des Hogenpriesters, en
 de herinnering van zyne eigen sterfelykheid,
 en kortheid zyns levens?

Myne gedagten zyn, dat het een *voor-*
beeld was van des Zondaars Verlossing en
 Vrystellinge, door den dood des eenigen
 Waarachtigen, en volmaakten Hoge priesters,
 van welken de andere Hoge priesters alleen
 schaduwen en voorbeelden waren. Ik zeg-
 ge, het was een Zinryk voorbeeld van die
 grote genade en barmhertigheid, die aan
 het geestelyke Israël, door den GOEL die
 uit Sion komen moest, geschieden zoude.

Pfalms 130: 8. *Hy zal Israël VERLOSSEN van alle zyne*
Ongeregtigheden. Hy zal het Regt hebben
 Job 33: 24. *om te zeggen: VERLOST hem, dat hy in*
het

ENEUWIGE BEHOUDNIS. 5

het verderf niet nederdale, IK HEBBE DE VER-
ZOENINGE GEVONDEN. Om Israël daar
 mede te toonen, dat dit het EENIG MID-
 DEL is, waardoor den Zondaar van de Wet
 der Zonde en des doods, en van de Tyran-
 ny des Bloed-wrekers, dat is, des Duivels,
 (die na ons bloed en Eeuwige dood is dor-
 stende,) verlost, en in Vryheid moet en
 kan gesteld worden; namelyk wanneer hy
 de BOOSHEID ZYNES HERTEN, by God-
 lyk licht heeft leeren kennen, over dezelve
 gevoelig is aangedaan, en daar door zig in
 de grootste verlegentheid vindende, tot
 HEM in 't geloofzyn' TOEVLUGT neemt,
 zyne sterkte *aangrypt*, en in HEM *blyft*, zo
 zal hy voor EEUWIG BEHOUDEN wor-
 den, en Vryheid bekomen, om wederom
 den toegang te hebben tot zyn *Hemels Vader-*
land, waarvan hy, door zyne overtredin-
 gen uitgebannen was, en in de Gemeenschap
 van den Algenoegzamen Verbondsgodt,
 op en aangenomen worden.

Waarde en Geliefde Broeders! dit is nu
 myn Oogmerk in dit TWEDE DEEL,
 om u in alle getrouwheid, naar myn ver-
 mogen, en naar het Licht, 't welk de HEE-
 RE my in deze dierbare en zalige Waarhe-
 den heeft geschonken, voor te stellen, dat
 de *Eenige Verlossing* en Rantzoeneeringe eenes
Doodschuldigen Zondaars, alleen in en door
 den DOOD des tegenbeeldigen HOOGE-
 PRIESTERS, die na de Ordeninge van
 MELCHIZEDEK is, geschieden kan.

„ Och! dat hy dat licht in myne Ziele
 „ gelieve te vermeederen, terwyle ik my

6 ISRAELS VERLOSSINGE

„ begeve tot een nauwkeurige beschouwin-
„ ge dezer Waarheden; en dat de *Vader der*
„ *Lichten*, zyn licht over my meer en meer
„ laate opgaan, en my daar toe bekwaam
„ maake. Ô! HEERE zend uw licht en
„ waarheid, op dat die my leiden; want
„ by u, HEERE, is de Fontaine des Le-
„ vens, en in uw licht zien wy het licht!”

Myne gedagten waren eerst gevallen op
Psalm 130: 8. Job 33: 24. Jesaja 45: 17,
25. Capittel 51: 5. en meer andere dier-
gelyke gepatte plaatsen, om die tot een on-
derwerp myner verhandeling over deze
waarheden te nemen; Maar dewyl ik de
verhandeling in myn EERSTE DEEL ge-
eëndigt heb, met deze gewigtige waarheid,
„ Namelyk, dat de wysheid en kragt van
„ alle Schepzelen oneindig te kort schiet,
„ om een Doodschuldige Zondaar te ver-
„ lossen, en weder met Godt te verzoenen,
„ enz.” dagt my, dat onze woorden alder-
gepast, en geschikt daar toe zouden zyn, om
ulieden vooreerst, de *kragteloosheid* van het
gansche Schepzel, te doen zien, en dan de
noodzakelykheid van een GOEL, die aan Godts
gestrenge gerechtigheid tot den laaften Qua-
drantpenning toe betaalen, en een oneindig
Rantsoen en Losprys in de plaats voor den
schuldigen Zondaar moetaanbrengen; want
dit zyn de woorden, die my daar toe aan-
leiding zullen geven: *Niemand van hen zal*
zynen Broeder immermeer kunnen Verlossen; by
zal Gode zyn Rantsoen niet kunnen geven; want
de Verlossinge harer Zielen is te kostelyk, ende
zal in Eeuwigheid ophouden; enz.

Hier

7 ENEEUWIGE BEHOUDENIS.

Hier hebben wy in opmerking te nee-
men:

- (1) Een zeer kragtige en nadrukkelyke *ont-*
kenning; NIEMAND VAN HEN
ZAL ZYNEN BROEDER IM-
MERMEER KUNNEN VER-
LOSSEN, enz.
- (2) Eene wigtige en voldoende *Redenge-*
ving, waarom dit niet geschieden kan:
WANT DE VERLOSSINGE
HAARER ZIELEN IS TE
KOSTELYK; enz.

Doch eer ik overga ter Verklarig dee-
zer woorden, dunkt my nuttig te zyn, in
het kort, (zo veel my mogelyk is) den za-
menhang van dezen *Psalms* eens na te gaan,
om dus van het Oogmerk des Dichters een
bekwaamer bevatting te krygen.

De Psalmen, dewelke in 't Hebreeuws
den naam van סֵפֶר תְּהִלִּים SÉPHER
TEHILLIM, *het boek der Lofzangen* dragen,
zyn verdeelt in vyf Boeken, gelyk de Boeken
van Mozes: En ieder der eerste vier Boe-
ken eindigt met een plegtige verheerlyking
van Godt, en met het sluitwoord AMEN.
(Zie daar van Psalm 41: 72: 89: 106:)
Maar in het byzonder is de laatste Psalm in
't geheel een Lofpsalm, om Gode te Ver-
heerlyken, beginnende met HALELUJAH,
en eindigende met, *alles wat adem heeft, loo-*
ve den Heere, HALELUJAH!

In 't Gemeen dragen zy den naam, van
Psalmen Davids, niet daarom, als of
David juist de maker en opstelder van dit ge-

8 ISRAELS VERLOSSINGE

heele Boek was; neen; want wy worden duidelyk overtuigd, door de *Opschriften* van eenigen, dat ze ook van andere Godzalige Mannen gedicht zyn, als van *Mozes, Heman, Ethan,* en *Azaf*; maar daarom, dewyl hy de meeste daar van gedicht heeft. (Gelyk ook de meesten uwer *Rabbynen* daarin met elkander overeenstemmen.)

Laat ons nu ook een weinig stil staan by het *Opschrift* van onzen 49. Psalm, aldus luidende, voor den *Opperzangmeester onder de KINDREN VAN KORAH.* *Korah*, die zich tegen *Mozes* verhiel, en het *Priester-Ampt* van *Aäron* betwiste, was door de Godlyke Wraak, die over hem, en zynen ahang uitbrak, levendig van de aarde verflonden geworden; egter toonde de HEE-RE zyne wonderbare Almagt, in de Behoudenis van zyne *Kinderen*, in het midden van dit vreeslyk Oordeel; want 'er staat duidelyk: *Maar de KINDEREN KORAH'S en storven niet*, dat een klaar bewys is, dat hy de Zoonen niet laat dragen, de Ongerechtigheid des Vaders, maar dat *de Ziele, die zondigt*, moet sterven.

Dus zou men in den eersten opslag kunnen denken, gelyk *R. Salomon* in zyne Verklaringe over Psalm 42: 1. zegt, „Dat de *Kinderen van Korah*, dewelke waren *Aser,* „ *Elkana*, en *Abiasaf*, de makers van deze „ *Liederen*, (die dit *Opschrift* voeren) zyn; „ en dezelve zullen zy gezongen hebben, „ te dier tyd, toen haar Vader, met alles „ wat Rontsom haar was, van de aarde is „ verflonden geworden”.... De *Caldecusche*

Numeri
6.

Numeri
26: 11.

Ezechiël
18: 20.

R. Salomon
over
Psalm 42:
2.

Targum
over

uit-

9 ENEEUWIGE BEHOUDENIS.

uitbreider is ook van deze gedagten, daar Psalm hy zegt over Psalm 46: 1. „Dat de *Kin.* 46: 1. „ *deren* van *Korah* dezen Psalm, door den „ geest der Prophetie, gezongen hebben, מנהון בוזמן דאתכמי אבוהון in dien tyd, doen haar Vader, (door de Aarde) „ voor haar is bedekt geworden”.... Doch dit alles is maar een enkelde giffing, waar voor men geen genoegzaam bewys kan geven; en ook komt my dit gevoelen zeer onwaarfchynlyk voor, dewyl ik niet een Psalm in dit gantsche Godlyk boek kan vinden, daar niet de maker daar van, als een enkelde Perfoon, voorkomt. En dus zou ik moeten stellen, dat hier *drie Dichters* te gelyk aan gearbeid hebben; en let ik op den Inhoud, zo hoor ik maar weder een enkelde Perfoon spreken, zo wel in onzen *Text-Psalm* vers 4, 5, 6; als ook Psalm 42: 2, en 45: 2, enz.

My komt het waarfchynelyker voor, dat deze Psalm van Koning *David*, de grote Dichter en Zanger Israëls, is opgesteld geworden*. (gelyk men zekerlyk ook denken moet, van eenige andere Psalmen, in welker

(*) Daar toe geeft my de *Caldecusche* Uitbreider aanleiding, daar hy duidelyk over vers 16 zegt: דוד כרוח נבואה ברם אלהא יפרוק נפשי / וכו' „Ende DAVID zeide door den geest der Prophetie, voorwaar, God zal myne Ziele verlossen, „ enz.” dat dunkt my bewys genoeg te zyn, dat DAVID de Dichter van deezen Psalm is.

10 ISRAELS VERLOSSINGE

ker opschrift geheel geen Naam voorkomt, het welke *R. David Kimchi* in zyne voorreden over de Psalmen mede toestemt,) en van hem is overgegeven aan de *Kinderen van Korab*, om door hun gezongen te worden, in het huis van Godt, gelyk te leezen is 1 Chron. 25, hoe deze, elk op haar beurt, met haar gezang en Speeltuig, den Statigen Offergodsdienst verzelden.

Maar hier leezen wy in het Opschrift van onzen Psalm: *Voor den OPPERZANGMEESTER, onder de Kinderen van Korab.* Wie is deze, mogt men vragen? Ik antwoordde, 'er waren wel DRIE voornamen Zangers, *de welke DAVID gesteld heeft tot het Ampt des gezangs in den Huize des Heeren, na dat de Arke tot Ruste gekomen was, namelyk HEMAN, afkomstig van Kabath vers 18-24: ASAF van Gersom vers 24-29, en ETHAN (*) van Merari, Zoonen van Levi, vers 29-33.* Deze DRIE hadden het opzigt over de andere Zangers, om onder hun eene goede order te houden; doch het is klaar te zien, dat HEMAN, die afstamde van *Korab*, (Zie vers 22.) de voornaamste was: Want *David* heeft HEM met zyne Zoonen in het midden gesteld, *Asaf* met zyne Kindren op zyne Regter, en *Ethan* met zyne Zoonen op zyne Linker hand vers 18-33.

Ik hebbe my, boven myne verwagting, wat

(*) 1 Chron. 25: 1. en 2 Chron. 35: 15. wierd hy יְדֻתֻן *Jeduthun* genaamd, en ook in verscheide opschriften der Psalmen.

E N E E U W I G E B E H O U D E N I S. II

wat te lang met het *Opschrift* opgehouden, het welk nochtans geen zaak van groot belang schein te zyn, of hy van *de Kinderen Korab*, of van *David*, of van een ander Godzalig Man is opgesteld geworden; het is immers daar mede genoeg, dat wy ook deze Psalm van zoveel waarde en Godlyk gezag houden, als de andere, en daarom zal ik het hier by laten, en overgaan ter beschouwinge van het *Oogmerk* des Dichters.

Het *Oogmerk* van den Dichter, in dit Lied, is voornamelyk om te toonen, voor *eerst*, het nuttig en Gelukzalig voorrecht der *Gelovigen*, die op Godt vertrouwen, onder welke gelukkigen hy zich zelve met grond mogt reekenen, waarom hy zich ook niet kwelde met zorg en vreeze, noch zyn gemoed beängstigde, *in kwade dagen*; en dan ten *tweeden*, de tegengestelde Ydelheid, en Nutteloosheid, van het vertrouwen der *onbekeerden*, op Aardsche, Tydlyke en Vergangkelyke dingen, tot hunne waarfchouwinge en bestieringe duidelyk open te leggen.

Daar toe laat hy voorafgaan, éene Cierlyke en opwekkende VOORREDEN, om niet alleen *Israël*, maar *alle Volkeren* te nodigen, dat zy hem met aandacht en opmerking zullen hooren. *Hoort dit ALLE gy vers 2. Volkeren, Neemt ter Ooren ALLE Inwoonders der Waereld*, het geen ik nu zal spreken is van een zeer groot belang. Gy hebt *alle* nodig om 'er met opscherping van alle uwe vermogens naar te luisteren, wie gy ook moogt zyn, 't zy dat gy van een geringen en lagen staat afkomstig zyt, en in Armoe-

12 ISRAELS VERLOSSINGE

de leeft, of dat gy van Edel Bloed afstamt, groot van aanzien en gezag zyt, een verheven Rang in de Waereld voerd, en grote Schatten en Rykdommen bezit; Niemand uitgesloten, *zo wel slegte als aanzienelyke* (*)
 wers 3. te

(*) In den Hebreuwfchen grondtext staat eigentlyk:
אדם כני גמ *zo wel de kinderen ADAMS,*
איש כני גמ *als de kinderen ISCH. אדם כני*
 beteekend *slegte, geringe*, en onaanzienlyke Menschen, om dat zy haar afkomst uit de *aarde* hebben, en dus niet alleen den naam van *Adam* dragen, maar ook *Enofch*, het welk beteekend *zwakke en elendige* Menschen; daar in tegendeel **איש כני** beteekend *uittreemende* en waardige Menschen, die van Edelen afkomst, of, van groot aanzien zyn. Dit aangaande kunt gy nazien de Verklaring van *R. Salomon Jarchi* over Jefaia 2: 9, en *R. David Kimchi* over Jefaia 5: 15. en gy zult het zelfde vinden, namelyk, hoe zy onderscheidelyk aanmerken, dat door **אדם** ADAM moet verstaan worden **הפחותים** *de slegte*, en onaanzienlyke, en door **איש** ISCH, **הגדולים** *de groote* en aanzienelyke Menschen. Even zo zult gy het ook vinden in den *Caldeuwfchen* uitbreider, over de twee aangehaalde versen; en op dezelve wyze drukt zich ook den Dichter uit in den 62 Psalm, daar hy het Volk getrouw vermaand, dat zy tot aller tyd, in wat voor een toestand of omstandigheden zy zich ook mogten bevinden, op den HEERE zullen vertrouwen, en in het minste niet steunen op de hulpe der Menschen: zo zegt hy vers 10. *Inmers zyn*
אדם כני DE GEMEENE LIEDEN *ydelheid*, zy zyn zwakke, elendige, magtelooze, en hulpelooze Schepfels in zich zelve, zy kunnen zich zelve niet, en nog veel minder u helpen; en dus zult gy het ook ondervinden, als gy vertrouwd op Ryke en aanzienlyke
 Men-

13 ENEEUWIGE BEHOUDENIS.

te zamen Ryke en Arme: Het is uw allen nodig en nuttig, het volgende met aandacht uwes herten aan te hooren; Want ik en zal niet spreken van geringe en beuzelachtige dingen, of die maar zo in myne gedagten opkomen, of die, zonder dezelve overdagt te hebben, haastelyk ten Monde uitloopen; Neen, *maar myn Mond zal enkel WYSHED spreken, en de overdenkinge mynes herten zal* vers 4.
wol verstands zyn. „Ach! dat gy daar op „ mogt letten, en dezelve ter herten neem „ men, het zoude nog kunnen een middel „ zyn, dat gy van uwe dwalingen en ydele „ gedagten, waar mede gy u zo langen tyd „ gekoesterd en bedrogen hebt, overtuigd „ mogt worden.” En om 'er hen nog meer toe uit te lokken, en hun hert in tenemen, vervolgd hy verder zyne beweegrede, en zegt: *Ik zal myne Oore neigen tot eene Spreu-* vers 5.
ke:

Menschen, gy zult desgelyks in uwe verwagtinge beschaamd uitkomen; en moeten zeggen, **כזב כני איש**
 DE GROOTE LIEDEN *zyn leugen!* Zy belooven wel zomtyds iets, en uit aanmerkinge van hunne waardigheid, worden de herten der Menschen uitgelokt en verwekt om op hun te vertrouwen; maar zy volbrengen het niet; Ja menigmaal zyn zy geheel onmagtig, om die hulp, die zy beloofd hadden, te kunnen volbrengen; het mag zyn wie het zy, hy is tog maar EEN MENSCHEN van eene Vrouw gebooren, kort van dagen! Job 14: 1.
 hy is gelyk een bloem die schielyk opschiet, en eene fraaije vertooning maakt, maar in zeer korten tyd verwelkt, en afvalt. *Zyn geest gaat uit, hy keert wederom tot zyn aarde, te dien zelven dage vergaan* Psalm 146: 4.
zyne aanslagen. Dus blykt zonneklaar, dat hier geen onderscheid is, het mag zyn wie het wil.

14 ISRAELS VERLOSSINGE

ke: Ik zal myne verborgene Reden openen op de Harpe.

De Dichter gebruikt hier twee uitdrukkingen, vooreerst, dat hy zyn oor zal neigen tot *eene Spreuke*, en ten tweeden, dat hy op de Harpe zal openen zyne *verborgene Reede*. Hier vinde ik my genoodzaakt, om een weinig stil te blyven staan, en dit wat nader te overweegen, het welk tot meerder opheldering van onzen Text dienen zal; en daarom is myn vriendelyk verzoek, dat de waarheidlievende Leezer dit volgende niet ter loops, maar met aandacht en opmerking gelieve te leezen.

Het woord *משל Maschal*, het welke wy in den Grond-Text vinden, heeft tweederlei betekenissen; (Vooreerst) betekend het *eene SPREUKE*. *Spreuken*, zyn kortbondige en schrandere Zegsredenen, dewelke door grote Mannen, vermaarde Wyzen, Dichters en Poeëten, wierden uitgesproken; en daarom dragen de *Spreuken*, in de grondtaal, den Naam van *משל Maschal*, na den Rang en Waardigheid, waar van zy voortkomen. Want het woord *משל Maschal* betekend mede, *by heeft geregeerd, geheerscht, enz.*

Dit was oudtyds de gewoonte onder de Wyzen, dat zy hunne vermaningen in *Spreuken* en in dichtmaat uitspraken, om datze op deze wyze ligter in 't geheugen konden behouden worden; daar in bestond onder de Heidenen alle wysheid, ja ze wierden van

ENEEUWIGEBEHoudenIS. 15

van hun zo hoog gewaardeert, dat zy dezelfde op steenen Pilaaren Graveerden, en aan de wegen deden opregten, met dat Oogmerk, op dat de voorbygangers daar uit onderwys zouden trekken, 't zy om hun van booze weegen en voorneemens terug te houden, of om hunne droefheid te doen bedaren.

Om dit gezegde te bevestigen zal ik geen Heidense Schryvers aanhalen, (ook zal ik niet aanhalen dien overvloed van *spreekwoorden*, by uwe RABBYNEN, van oude tyden af, in gebruik, en van welke men eene groote menigte in hunne Schriften vind. Neem ^{Zohar} Exodus Fo. 31. en Berefchit eens, by voorbeeld, dat oude en onder u bekende SPREEKWOORD, *Medicynmeester ge- ^{Rabba} neeft u zelven, of anders רופא ולא לו* by is ^{Fo. 20.} *wel een Geneesmeester, maar niet voor zich zelfs; en nog meer andere diergelyke spreekwoorden die in uwen Talmud ontelbaar te vinden zyn,)* maar liever zal ik uit het Woord van Godt aantoonen, dat dit onder de Volkeren alreeds in *Mozes* tyd, moet plaats gehad hebben; Want *Mozes*, de oudste Schryver, haald zelfs aan in zyne Schriften, het Zinryke Triumflied, het welk de *Amoriters*, op de overwonnene *Moabiters* gedicht, en gestadig *als een SPREEKWOORD* in hun Mond hadden, om daar mede malkanderen op te wekken naar *Hesbon* te gaan, *daarom zeggen- ^{Num. 21:} ze, die SPREEKWOORDEN gebruikt, ^{27.}* „KOMT TOT HESBON”.... Op diergelyke wyze bevestigde ook *David* zyne voorafgaande Reede tegen *Saul* met een oud spreek-

16 ISRAELS VERLOSSINGE

1 Samuel 24: 14. spreekwoord zeggende: *Gelyk als het* SPREEK-
 WOORD der Ouden zeit: „Van de godlooze komt
 godloosheid voort,” daarom vinden wy in de
 Heilige Schrift aangetekend tot Lof van
 Koning Salomon, wiens wysheid grooter was,
 1 Kon. 4: dan de Wysheid van alle die van het Oosten,
 30, 32. ende van alle Wysheid der Egyptenaaren, Ja
 wyzer dan alle Menschen, dat by sprak DRIE
 DUIZEND SPREUKEN. En dus hebben
 zig ook de Propheeten daar van bediend, om
 uit alle maar een aan te haalen, neem eens,
 als de Propheet Jesaias voorzeide aan Israël,
 hoe, na dat zy onder het Jok van den Kon-
 ning van Babel onderdrukt en gevangen zou-
 de zitten, de HEERE aan hun wederom
 Ruste zoude geven van hunne smerte en
 Jesaias 14: beroeringe, „ dan zullen zy *המשל הזה*
 3, 4. „ DEEZE SPREUKE opnemen tegen den
 „ Koning van Babel, ende zeggen,” HOE
 „ HOUD DE DRYVER (of onderdrukker)
 „ OP?” en zo ook de andre Propheeten, gelyk
 verder onder het leezen u onder het oog
 zal komen.

Maar ten tweeden betekend ook het woord
משל *Maschal* een GELYKENIS, *Gelyke-*
nissen zyn zulke Redenen, die by *vergely-*
kinge van een zaak of gebeurtenis worden
 voorgesteld, om daar door het geene, wat
 men eigentlijk bedoeld, ten klaarsten af te
 schilderen, en 'er een beter begrip van te
 verkrygen; en die de Bybel leest, zal het
 genoeg bekend zyn, en daarom agte ik het
 niet nodig om my hier over uit te breiden;
 doch dit weinige moet ik 'er van zeggen,
 Dat

ENEUWIGE BEHOUDENIS. 17

Dat de *gelykenissen*, die ons in de H. Schrift
 voorkomen, zeer onderscheiden zyn; zom-
 migen daar van zyn klaar en ligt te ver-
 staan: ziet eens, hoe duidelyk door de Pro-
 pheet Jeremia de boosheid van het Zondig
 Israël voor hunne Oogen afgeschildert word,
 door *gelykenissen*: Wil hy toonen, op wat
 wyze, en door wat middelen, zy hunne
 Schatten verkreegen hebben, en groot en
 ryk zyn geworden, zo zegth hy, GELYK een Jeremia
 Kouwe vol is van gevogelte, ALZO zyn hare 5: 27.
buizen vol bedrog; wil hy spreken van die
 onophoudende godloosheid die in de Stad
 Jeruzalem plaats hadde, zo zegth hy, GE- Jeremia
 LYK een Bornput zyn Water opgeeft, ALZO 6: 7.
geeft zy hare Boosheid op; wil hy spreken
 van hunne onverbeterlyken en ongeneesly-
 ken toestand, terwyl het kwaad in hun zo
 diep is ingeworteld, dat alle middelen te
 vergeefs zyn, zo zegth hy, zal ook een MOOR- Jeremia
 MAN zyne Huid veranderen, ofte een LUI- 13: 23.
 PAARD zyne Vlekken? Zo zult gy lieden ook
 kunnen goed doen, die geleerd zyt kwaad te doen.
 En meer andere diergelyke plaatsen. Ik wil
 hier mede maar aantoonen, hoe klaar en
 ligt, deze *gelykenissen* te verstaan zyn. E-
 venwel zyn 'er weder andre, die zeer dui-
 ster, verbloemd, en ingewikkeld zyn, ter
 welker opheldering, groote wysheid en moei-
 te vereist werd; By voorbeeld toen de Pro-
 pheet Ezechiël de verwoesting van Jeruzalem
 en deszelfs inwoonders, aan dat wederspan-
 nig volk wilde voorstellen, gebruikte hy
 naar het bevel Gods eene GELYKENISSE
 van een Ziedende pot, zeggende: *Alzo zeid* Ezechiël
 II. DEEL. B de 24: 3,4-5.

18 ISRAELS VERLOSSINGE

de HEERE, Heere; zet eenen Pot toe, zet hem toe ende giet ook Water daar in; doet zyne stukken t'zamen daar in, alle goede stukken, de dye ende de schouder: vult hem met de keure der beenderen; neemt de keure van de kuilde, ende stookt ook eenen brandstapel van de beenderen daar onder: doet hem wel opzieden, ook zullen zyne beenderen daar in gekookt worden. Hier is te zien, hoe verbloemd, en ingewikkeld, hy deze gelykenisse voorsteld; wilde hy aantoonen de trouwloosheid van Zedekia, die, na de gevangelyke wegvoering van Jofachin, door den Koning van Babel in deszelfs plaats tot Koning gemaakt, egter het verbond, het welk hy met den Koning van Babel gemaakt hadde, trouwloos verbroken, en met den Koning van Egypten in een Verbond was getreden; zo steld hy zyne Redenvoering voor, naar het bevel van Godt, door eene gelykenisse van een AREND en een WYNSTOK. Maar het is zo duister, en moeilyk te verstaan, dat het met regt den

Ezechiël naam van **רַדְדִּי** RAADZEL mag dragen, 17: 2. (Ik verzoek den gunstigen Leezer, om het zelfs eens met aandacht te leezen, in Ezechiël 17: 2-12.)

Vraagt men, wat was de reede, dat de HEERE door den Mond der Propheeten veelmaal door gelykenissen gesproken heeft? Ik antwoorde, om hunnen aandacht op te wekken, en de dingen, die van groot gewigt waren, dieper in hun verstand te doen indringen; maar het was even het zelve, of hy duidelyk en klaar tot hun sprak, of door

EN EEUWIGE BEHOUDENIS. 19

door gelykenissen, zy bleven verhard, en wilden niet hooren nog verstaan; Ja zy beschimpten en vermaaden den Propheet, zeggende: Is hy niet een verdigter van GELYKE-EZECHIEL NISSEN? Doch den zulken, die een hertelyke begeerte hadden, om de Woorden des Levendigen Godts te verstaan, wierd het gegeven om de verborgentheden te weeten, en daar door wierden zy openbaar, Kinderen der wysheid te zyn.

Dit dient genoeg tot overtuiging, (dunkt my) dat Spreuke of spreekwoord, en eengelykenis, al dragen zy in de Hebreuwische grondtaal een en dezelve naam van **משל** MASCHAL, wegens den rang en waardigheid, waar van ze afkomstig zyn, egter in den zin van elkanderen verschillen.

De vraag zal nu zyn, in wat voor een zin en beduidenis moeten wy dan het grondwoord **משל** MASCHAL, het welk in de voorreden van onzen Psalm voorkomt, nemen? wat myn gevoelen aangaat, zo kan ik het hier niet verstaan in den zin van eene Spreuke, en dat om volgende reedenen.

(a) Wegens den inhoud van den Psalm, die in het minst niet gelykt na eene Spreuke (of spreekwoord) als men denzelven maar met aandacht leest, en met andere Spreuken vergelykt.

(b) Wegens de uitgebreidheid daar van; eene Spreuke vinden wy altyd in Godts heilig Woord, in weinige Woorden bevat, in een of eenige verffen beslooten; by voorbeeld (Ik zal maar eenige tot opheldering

20 ISRAELS VERLOSSINGE

Ezechiël
12: 22.
aanhalen:) dus komt het ons voor by den
Propheet *Ezechiël*, daar de HEERE tot hem
zeide: *Menschen Kind! מה המשל* *wat is*
dat voor een SPREEKWOORD, dat gy lieden
hebt in den Lande Israëls, zeggende „ DE
„ DAGEN ZULLEN VERLENGT WOR-
„ DEN, ENDE AL HET GEZIGTE ZAL
„ VERGAAN.” Dit was eigentlijk de taaf
van dat boos en ongelovig Israël, die nog
in Jeruzalem waren, en die de lankmoedig-
heid Godts misbruikten, en met alle bedreij-
ginge van de Propheeten den spot dreeven,
als of dezelve nooit zouden vervuld worden,
ten minsten niet in hunne dagen. Zy zei-
vers 27.
den, het gezicht dat hy ziet is voor veele da-
gen, ende by Propheeteert van tyden die verre
zyn; en daar toe gebruikten zy dit spreek-
woord, waar over de HEERE hun een ver-
wyt geeft, en het tegendeel door den Prop-
heet laat verkondigen, dat zy zynen Toorn,
en die schrikkelyke Oordeelen, die gereed
stonden over hun te komen, niet ontgaan
vers
23-28.
zouden; dat de dagen zyn naby gekomen, en
dat de tyd niet meer zal uitgesteld worden,
maar dat, in hunne dagen, het woort, het welk
de HEERE gesproken heeft, zal gedaan wor-
den. Even zo was het ook gesteld met de gee-
ne, die in Babel waren; deze hadden ook onder
hun een godloos spreekwoord, om zich zelve
in hunne onboetvaardigheid en schaamteloos-
heid te willen Regtvaardigen, en Godt, den
Rechter der Menschen, te beschuldigen en te
veroordeelen, als zoude hy niet regt handelen,
wanneer hy het tegenwoordige geflagt wil-

de

ENE EUWIGE BEHOUDENIS. 21

de straffen, om de misdaden hunner Voor-
vaderen, waar over de HEERE tot *Ezechiël*
zeide, *wat is u lieden dat gy המשל* *dit*
SPREEKWOORD gebruikt, zeggende: „ DE Ezechiël
„ VADERS HEBBEN ONRYPE DRUIVEN^{18: 1.}
„ GEGEETEN, ENDE DE TANDEN DER
„ KINDREN ZYN STOMP GEWORDEN.”
Ja de HEERE zelve zeide (ziende op Jeru-
zalem) ziet een ieder die spreekwoorden ge-
bruikt, *zal van u een spreekwoord gebruiken,*
zeggende „ ZO DE MOEDER IS, IS HARE Ezechiël
„ DOCHTER.” Zie daar hoe kortbondig,^{16: 44.}
en in zeer weinige woorden, een SPREEK-
WOORD bestaat. Maar in onzen Psalm
vinde ik niets anders, dan eene aanelkan-
der geschakelde Redenvoering; hoe zou ik
het dan neemen kunnen, in den zin van ee-
ne Spreuke?

Daarom komt het my gevoeglyker voor,
om hier het woord *משל* MASCHAL te
gebruiken in den zin van eene *gelykenisse*,
(*) en dat zal verder in de verklaring van
onzen Text blyken, hoe de Dichter hier
verbloemd, en door *gelykenisse* gesproken
heeft; dat hy in dezen Psalm meer bedoelt
heeft, dan ons in den eersten opslag, in den
let-

(*) En even daarom geven my die zelve Reedenen
Vrymoedigheid om Psalm 78: 2. alwaar ook het zel-
ve grondwoord *משל* MASCHAL gevonden word,
niet door *Spreuke*, maar door *GELYKENISSE* te ver-
taalen, en dan komt het overeen met Matth. 13: 34,
35. doch waarvan ik tegenwoordig niet meer spreken
kan.

22 ISRAELS VERLOSSINGE

letterlyken zin, schynt voor te komen; Ja wy zullen zien, dat deeze *gelykenisse* zo verbloemd en ingewikkelt is, dat hy te regt dezelve met nog een *tweede* uitdrukking van

חִירָה RAADZEL (*of verborgene Reden*) verzeld. *Ik zal myne Oore neigen tot EENE GELYKENISSE, ik zal חִירָתִי MYN RAADZEL (of verborgene Rede) openen op de Harpe.*

En geen wonder dat hy zegt, *ik zal myne Oore neigen*. Immers is het den Menschen eigen, dat, wanneer zy iets, waar aan zy belang hebben, met opmerking willen horen, het Oor *neigen* naar de plaats van het geluid; vooral, wanneer onder het spreken iets gedaan of op een *instrument* gespeeld word, het welk de oortrommel verhindert, om niet kragtig genoeg te kunnen hooren, zo word het nog zo veel te moer vereist, om het Oor *te neigen*, naar het geluid, en de stem van den Spreker, om hem onderscheidentlyk te kunnen verstaan, ten einde van zyne bestieringe en vermaninge gebruik te maken. Maar wanneer dit alles van een en dezelve Persoon moet geschieden, name-lyk dat hy moet *spreken*, en dat enkele *wysheid*, door *gelykenissen* en *Raadzelen*, en nog daarenboven het zelve met het aangename geluid der *Harpe* te verzellen, „ (welk „ lieffelyk en aangenaam geklank zeer ge- „ schikt is, om het hert van den speelder „ op te leiden, levendig en geestelyk ge- „ zind te maken, wanneer de aandacht des „ herten gepaard gaat met het geen daar „ op gespeeld en ter eere Godts voortge- „ bragt

EENEUWIGE BEHOUDENIS. 23

„ bragt werd, maar anders het herte af- „ trekt en verydelt. wanneer men alleen „ aan het bloote geluid en geklank hangen „ blyft,”) en gaarn willende ter herten nemen, en voor zich zelf ook voordeel trekken, uit het geene hy anderen onder het geluid der snaren en toonen voorsteld; als mede om den waaren zin van zyn gezang nogtans getrouw voor te stellen, hoe noodzaaklyk is het dan niet, het Oor *te neigen*, en vlytig te luisteren, om in het een of het ander niet te feilen of afgetrokken te worden, maar alles in goede order te houden!

Wy zullen nu haast onzen Dichter *enkele wysheid* hooren spreken, door *gelykenissen* en *Raadzelen*, en dat gesprek zal hy verzellen en *openen op de Harpe*; en zekerlyk was hy (die een Godvrugtig Dichter en Zanger Israëls was) voornamelyk ook daar op gesteld, om niet alleen anderen nuttig te zyn, maar ook voor zich zelve Zeegen en voordeel te hebben, onder zyn spreken: geen wonder dan, zeg ik, dat hy zegt: *ik zal myn Oore neigen* enz. om agt te geven, en vlytig te luisteren, naar het geen ik voornemens ben te spreken, en dus is myne reden, die van zulk een groot belang zal zyn, uwe aandagtige en opmerkende aanhooring dubbel waardig.

Deeze gewigtige *voorreden* geëindigt hebbende, begint hy hun voor te stellen, het groot onderscheid dat 'er is tusschen het Zalige voorregt der Gelovigen, (onder welke hy zich mede reekende) die Godt tot hun deel hebben, en op hem vertrouwen; en

24 ISRAELS VERLOSSINGE

tusschen die geene die op aardfche en vergankelyke dingen vertrouwen, en daarin hunne gelukzaligheid stellen. Dus begint hy van zig zelve eerst aan te spreken,

vers 6.

Waarom zoude ik vreezen in kwade dagen, [als] de ongerechtigē, die op de hielen zyn, my omringen?

De zin hier van is in den Hebreuschē Grond-Text zo duister en moeilyk te verstaan, dat uwe voornaamste en geleerdste Rabbynen zich hier in niet kunnen vereenigen: rakende de verklaring van *R. Salomon Jarchi*, en nog meer andere, laat ik aan het Oordeel der verstandigen over; ik zal maar alleen aanhaalen de gedagten van *R. Aben Esra*, dewelke nog de beste schynen te zyn; hy zegt: „ dat hier de *kwade dagen* beteke-

R. Aben Esra over Psalm 49: 6.

nen *הַיָּמִים הַרְעָה* *de dagen des Ouderdoms*, en hy beroept zich op Prediker 12. vers 1. daar de dagen des *Ouderdoms*, *יָמֵי הַרְעָה* *de kwade dagen*, genoemd worden, (als of de Dichter hier meede wilde zeggen,) waarom zoude ik vreezen, en opzien tegen *die dagen mynes Ouderdoms*, en my bekommeren, dat ik zoude moeten gebrek lyden, en daarom van nu af aan beginnen te zorgen, en te tragten, om Schatten en Rykdom te vergaderen: dat zy verre van my; want mogelyk zoude ik daar toe vervallen, dat ik dezelve op eene onregtvaardige wyze zogte te verkrygen, en dan zou my deeze Zonde voot Eeuwig omringen.”

Dee-

ENEUWIGE BEHOUDENIS. 25

Deeze verklaring schynt niet ongerymt te zyn, maar komt in den eersten opslag aan nemelyk voor, boven alle andere; want dat moet een ieder toestemmen, dat de *Ouderdom* te regt mag genoemd worden *kwade dagen!* Niet alleen om dat de dagen daar in doorgebracht worden, zonder vergenoegen en vermaakelykheid, zo dat het uitnemste van de Jaaren eenes ouden Mans is *moeite en verdriet*; maar ook om dat meeren-^{Psalm 90:} deels veele ongemakken en elende daarmede ^{10.} gepaard gaan. Want als de *Ouderdom* komt, dan vervallen te gelyk de lusten des gemoeds met de kragten van de Levensgeesten; ja zelfs het Leeven word moeilyk, lastig en verdrietig; zo dat men wel zomtyds zegt, *ik hebbe geen lust in denzelven.* Een ^{Pred. 12:} klaar voorbeeld daar van vinden wy in den ^{1.} *Ouden BARZILLAÏ de Gileaditer*, toen hy met den Koning DAVID over de Jordane toog, en de Koning hem aanbood, om aan zyne Tafel by zich te *Feruzalem* hem te onderhouden. Wat was daar op zyn antwoord? *Ik ben heden Tachtig Jaar oud* (zeide hy,) ² *Zamuel zoude ik kunnen ONDERSCHIEDEN tusschen goed ende kwaad? zoude uwe Knecht kunnen SMAKEN wat ik eete ende wat ik drinke? zoude ik meer kunnen HOOREN na de stemme der Zangers ende Zangereffen? ende waarom zoude uwe Knecht mynen Heere den Koning verder tot eenen LAST zyn?* Zie daar, hy had van weegen zyn *Ouderdom*, nergens meer lust in, zelfs niet om aan des Konings Tafel, onder het aangenaam Muziekgeschal, te spyzen; wetende, dat al dit aangename hem niet

B 5

meer

26 ISRAELS VERLOSSINGE

meer tot vermaak konde dienen, maar in tegendeel, alles hem tot een last zoude zyn; en daar hy zig zelve tot een last was, wilde hy den Koning niet lastig nog verdrietig zyn

Ook wil ik hem gaarne toestemmen, dat zich de Dichter in het minste niet bekommerde, voor de dagen zynes Ouderdoms, om in dezelve gebrek te lyden; want waarom tog, zoude hy zo ver vooruit loopen, en zig met zorgen overladen? Immers elken dag heeft genoeg aan zyn eigen kwaad. Neen, dit aangaande was hy zeer gerust en getroost, dat niet alleen hy, maar alle Opregte en Waare Geloovigen nooit gebrek zullen lyden, nog in dezelve vergaan. Die den HEERE zoeken, hebben geen gebrek van eenig goed: zy zullen niet beschaamd worden in den KWADEN TYD, en in de dagen des hongers, (Al was het ook in hun Ouderdom) zullen zy verzadigt worden: dit was immers zyn eigen taal, *Ik hebbe nooit gezienden Regtvaerdigen verlaten*, enz.

En daarom zoude ik tegens deeze verklaring niets hebben in te brengen, indien zyne vertaling van het tweede lid van dit vers, (namelyk,) עון עקבי יסנני „ dan „ zoude my deeze Ronde voor eeuwig omringen, „ niet te zeer gedrongen was. (En het zal nog verder blyken in 't vervolg, dat onmogelyk deeze verklaringe kan doorgaan wegens de zwarigheden, die zich daar tegen zullen opdoen.)

Vertaalt men het zo, gelyk wy reeds heb-

Pfalm
34: 11.

Pfalm
37: 19.

vers 25.

EN EEUWIGE BEHOUDENIS. 27

hebben aangehaald, namelyk, *Als de Ongeregtige, die op de Hielen zyn, my omringen?* dan zou de zin daar van zyn, als of de Dichter zich troofte, en opwekte om goeden moet te houden, *waarom zoude ik vreezen in kwade dagen?* waarom zou ik myn gemoed beängstigen en kwellen in de dagen van elende, en benauwtheid, in tyden van vervolging en verdrukking, *als de Ongeregtige, die op de Hielen zyn, my omringen.* Doch dan is 'er een zwarigheid: vooreerst, moet het grondwoord עקבי óvergezet worden: MYNE Hielen (dat is) niet de Hielen der Ongeregtige, der Godloozen, der Onregtvaardige vyanden, maar des Dichters eigen Hielen, en dan zou men het moeten vertalen, gelyk reeds gezegt is, *als de Ongeregtige MYNE HIELEN omringen.*

Wel is waar, dat zyne Vyanden, wegens hunne boosaardigheid, gedurig en zeer nauwkeurig agt gaven op zyne Hielen, treden en weegen, om, was het mogelyk, iets in zyn wandel en gedrag te vinden, waar over zy hem met eenigen grond konden verwijten, en eindelyk gelegentheid hebben om hem opentlyk te bespotten, en tot den dood toe te vervolgen. Dus hooren wy hem in den 56. Pfalm klagen, als de *Philistynen* hem te Gath hadden gegreepen, zo zugt hy over zyne *Verspieters*, die alle zyne gangen nauwkeurig gade sloegen, en loerden op zyn hinken en op gelegentheid om hem te verdelgen. *Zy rotten te zamen, zy* ^{Pfalm} *versteeken zich* עקבי ישננו ZY PAssEN ^{56: 7.}

OP

28 ISRAELS VERLOSSINGE

OP MYNE HIELEN, of zy iets op my mogten vinden; maar by dit alles waarom zoude ik vreezen in kwade dagen? *ten dage als ik zal vreezen*, wanneer ik de grootste redenen zoude hebben om te vreezen, zal ik op den HEERE vertrouwen, en steunen op zyne voorzienigheid en beloften tot myner verlossinge: *Ik vertrouwe op Godt, ik en zal NIET vreezen, wat zoude my de Mensch doen? wat zou my een Mensch, een zwakke, een sterfende worm (volgens de betekenis van het grondwoord אדם Adam, zie de Noot pag. 12. en die hy in het vyfde vers by wyze van verfmading en veragting vleesch genoemd heeft, wat zou my vleesch) kunnen doen? Ja, nog meer, waarom zou ik vreezen, de HEERE is by my, voor my, aan myne zyde, ik en zal niet vreezen; is Godt by my, is Godt voor my, wie zal tegen my zyn? al kwam de geheele Waereld tegen my op, zy zullen niet vermogen, maar in haare voornemens beschaamt uitkomen; en gesteld, dat ik door toelatinge des Alderhoogsten, in het aldergrootste gevaar geraakte, ja al ging ik ook in een dal der schaduwe des doods, ik en zoude geen KWAAD vreezen. Zie daar, op diergelyke wyze zou deeze vertalinge zeer geschikt en voortreflyk zyn.*

Maar dan is dit wederom de zwaarigheid, (gelyk my alle taalkundige Mannen zullen toestemmen) dat het grondwoord עון gnavon in Godts heilig Woord, wel betekend ONGEREGTIGHEID, zie Psalm 32: 2.

51:

ENE EEWIGE BEHOUDENIS. 29

51: 7. 78: 38. (en nog meer andere plaatsen, die ik alle niet aanhalen kan) ook betekend het zomtyds de STRAFFE der Ongeregtigheid. In dezen zin komt het ons voor Gen. 4: 13. Capittel 15: 16. Levitikus 26: 41-43. 1 Samuel 28: 10. doch ten alderklaarsten Jesaia 53: 6. daar van den MESSIAS word gezegt, *de HEERE heeft op hem doen aanloopen עון כלנו alle onze ONGEREGTIGHEDEN*: daar men niet eigentlyk de Ongeregtigheid, of de Zonde zelfs moet verstaan, maar gelyk R. David Kimchi, en R. Aben Esra, te regt het woord עון gnavon vertalen, עונש העון de STRAFFE der Ongeregtigheid. Maar nooit vind men het in de betekenis van Ongeregtige of godlooze Menschen. Hoe kan men dan hier het woord עון GNAVON vertalen Ongeregtige, dat zien zal op godlooze of Onregtvaardige Menschen?

Om niet nog meer zwaarigheden aan te halen, zal ik myne gedagten hier ter neder stellen, en aan de overweeginge der Geleerden, die het eigentlyk te doen is, om Godts Woord in een Regten zin te verstaan, overgeven: ik denke, dat de Dichter hier door de *kwade dagen* niet verstaat, de dagen des Ouderdoms, noch de dagen van tydelijke Rampen en Elende; maar dat hy in 't Oog heeft *den dag des doods*, en voornamentlyk, den *groten en vreeslyken DAG DES* (algemeen) OORDEELS; en dat was zyn

30 ISRAELS VERLOSSINGE

zyn roem, dat hy voor denzelven *niet vreesde*.

Ik zal het wat nader ophelderen. Dat *de dag des Oordeels* in de H. Schrift, een *kwaden dag* genoemd word, is duidelyk te zien, in de Spreuken van Salomon, alwaar hy zegt: *de HEERE heeft alles gewrogt om zyns zels wil, ja ook den godloozen, ליום רעה tot den DAG DES KWAADS, Namelyk, tot den dag des OORDEELS. (*)*

Spreuke
16: 4.

De

(*) Ik weet wel, dat zommigen my hier zullen tegen spreken, en zeggen dat Salomon hier niet in het oog heeft *den dag des Oordeels*, maar den dag van *tydlyke* straffe der godloozen, gelyk wy in den zelve zin, den Propheet *Jeremia* tot Godt hooren bidden, *brengh over hen*, (Namelyk zyne godlooze Vyanden)

Jeremia
17: 18.

יום רעה DEN DAG DES KWAADS. *En verbreek hen met eene dubbelen verbreekinge.* Zie daar, de Propheet gebruikt hier het zelfde grondwoord, en waar door hy niets anders verstaat, dan *tydlyke* elende en verwoesting; waarom zou men dan de aangehaalde plaats van Salomons Spreuken, ook niet in den zelve zin kunnen verstaan?

Het is waar, en ik wil het ook gaarne toestemmen, dat Godt hier zomtyds de godlooze tot voorbeelden zynner Wraake stelt; en dat geschied zeer onverwagts. Als de godlooze *genoeg heeft om zynen Buik te vullen*, en voornemens is van nu af aan, zyne dagen in vleeslyke wellusten door te brengen, dan zal Godt *over hem de hitte zynes toorns zenden . . . Alle duisternisse zal verborgen zyn in zyne schuilplaatzen. Een vier, dat niet opgeblazen is, zal hem verteeren . . .* En zyne Ongeregtigheden zullen openbaar, en aan het licht gesteld worden, door de schriklyke Oordeelen Godts, die op hem van den Hemel zullen nederdalen; Zekerlyk *dit is het deel des godloozen Menschen van Godt*, enz. Even-

Job 20.

wel

EENEUWIGE BEHOUDENIS. 31

De dag des Oordeels word een *kwade dag* genoemd; niet om dat de dag op zich zelve

wel geschied dit niet altyd, maar gelyk de ondervinding leert, dat godlooze Menschen, ja Spotters van zyn heilig woord en voorzienigheid, die tot Godt zeggen: *wykt van ons, want aan de kennisse uwer wegen en hebben wy geen lust. Wat is de Almagtige dat wy hem zouden dienen, ende wat baate zullen wy hebben, dat wy hem aanloopen zouden*, egter zeer gerust leeven. Hunne *huizen hebben vrede zonder vrees, ende de Roede Godts en is op hen NIET.* Ja zy leeven zomtyds in een onafgebroken voorspoed tot het oogenblik van hunnen dood toe, en sterven na den schyn zeer gerust: *In het goede verslytē zy bare dagen, ende in een ogenblik, (zonder met veele smerten geplaagt te worden) dalen zy in het Graf. Hoort zelfs een Godtzaligen Asaph van den aanhoudenden voorspoed der godloozen, met de grootste verwondering spreken, ik was nydig op de dwaaze (zegt hy) ziende der godloozen vrede, want daar zyn geen banden tot haaren dood toe, haare kragt is frisch, zy wierden niet geplaagt met kwynende smerten, maar zy genieten by aanhoudentheid hunne gantsche levens tyd door, de grootste vergenooginge, zy zyn niet in moeite als andere Menschen, en worden met andere Menschen niet geplaagt, en dus blaazen zy haaren geest uit en sterven zagt en gerust, gelyk eene lampe uitgaat, enkel by gebrek van Olie, en daalen in het Graf, gelyk de Rype Boonvrugten afvallen. Ziet! deese zyn godloos, nogtans hebben zy ruste in de Waereld!* Derhalven denke ik, dat de **DAG DES KWAADS**, van Salomon hier gemeld, voor de zulken dan geen andere, als de dag des **DOODS** ende des **OORDEELS** moet zyn; Ja de **HEERE** bewaard den godloozen in dit leeven *voor bet kwaad*, gelyk **JOB** zegt, *dat de booze word ontrokken (of GESPAARD) ten dage des verderfs*, dat geschied niet om hem in der daad te bewaren van bet *kwaad*, maar wel *voor bet kwaad*, hy word in een minder kwaad gespaard, om door een grooter kwaad verlonnen te worden, op dat zy ten dage der verbolgentheden,

Job 21:
14, 15.

Job 21:
8.

Job 21:
13.

Psalms 73:
3-13.

Job 21:
30.

(of

32 ISRAELS VERLOSSINGE

ve kwaad is, in tegendeel het is een goede, een gezeegende, een heerlyke dag; een goede en gezeegende dag voor al Godts Volk, als wanneer de HEERE haar opentlyk zal regt doen tegen alle hare Vyanden, en voor de geheele Waereld haare zaake zal Regtvaerdigen, haar opentlyk zal kennen by name, en erkennen voor de zyne, haar als de gezeegende zal toewyzen het Koningryk der Hemelen, van Eeuwigheid voor haar bereid: Ja het zal een goede en gezeegende dag voor haar zyn, om dat zy nu in volle kragt de gezeegende des HEEREN zullen genaamd worden, en in zullen gaan, om Godt zelf, de Bron en Fontein van alle Zeegeningen, voor eeuwig te genieten, en met hem het genot van alle Zeegeningen, die haar voor eeuwig na Ziel en Lichaam zullen gelukkig maken. En dan zal de HEERE verheerlykt worden in zyne Heiligen, en wonderbaar in alle die gelooven, die als dan den Luister van alle zyne deugden en volmaaktheden, in hare glans en heerlykheid zal openbaren; zyne Heiligheid en Regtvaerdigheid, in het straffen der godloozen, en zyne genade en barmhertigheid, in het vryspreeken der vrygekogten en Regtvaerdigen.

Maar

(of liever volgens het grondwoord **ליום עברות** tot den dage der grimmigheid, ende des toorns, waar door ik versta den dag van het laaste Oordeel) zullen hervoort gebragt worden. Zo weet de HEERE de Onregtvaardige te bewaren, TOT DEN DAG DES OORDEELS, om gestraft te worden. En dat zal dienen tot verheerlyking van zyne Regtvaerdigheid!

DE EEUWIGE BEHOUDENIS. 33

Maar het zal een KWADE DAG zyn voor de godlooze, om dan gestraft te worden naar hun kwaad. Ô! Vreeslyke dag! als zy de stemme der Bazuine zullen hooren, die roepen zal, *staat op gy dooden, en komt ten Oordeel!* Als zy DEN ZOONE DES MENSCHEN Daniel 7: zullen zien komen in eene Wolke met groter 13. kragt ende heerlykheid! Als zy HEM zullen zien zitten op eenen Throon van Vierwonken, vers 9, 10. deszelfs Raderen een brandende Vier, — hoe ontzaggelyk en vreeslyk moet dat komen van dien grooten Rigter zyn voor de godloozen! Als HY met vlammente Viere wrake zal doen over de geene die Godt niet en kennen.... Dan zullen zy zeggen tot de Bergen *bedekt ons, en tot de Hewelen valt op* Hosea 10: *ons, ende verbergd ons van het aangezicht* 8. *des geenen die op den THROON zit... want de groote dag zyns TOORNS is gekomen, ende wie kan bestaan? wie is 'er onder ons* Jesaja *die by een verteerend Vuur woonen kan? wie is* 33: 14: *'er onder ons, die by eenen eeuwigen gloed woonen kan?*

En dus mag deze dag des toorns te regt voor hen een KWADE DAG genoemd worden, daar Godt zynen vreeslyken toorn over die Vaten des toorns zal uilstorten, en in Eeuwigheid op hen doen rusten! Ja het zal een kwade dag voor hun zyn, waar in KWADEN, *zonder getal*, hen zullen omgeeven, en omringen tot in alle Eeuwigheid, daar nooit eenige hoope van verkwikkinge of verlossinge voor hen zal zyn, maar een eindeloos kwaad, hen in Wanhoop zal doen nederzinken.

II. DEEL.

C

ER

34 ISRAELS VERLOSSINGE

En eindelyk ten laaften, mag *de dag des Oordeels*, met vollen nadruk voor de godlooze een KWADEN DAG genoemd worden, om dat al het *kwaad* 't welk hun in dit leeven mogt overgekomen zyn, niet zal zyn te vergelyken by dat geene, 't welk hun *indien dag* treffen zal; al hadden zy hun gansche leeven door in Elenden en Rampen moeten verslyten, het zal in geene aanmerking komen, by het geene hen in dien grooten en vreeslyken dag van alle zyden bestormen zal; daar zy in het hoogste kwaad, afgescheiden van Godt en zyne Zalige gemeenschap, voor eeuwig zullen moeten blyven. Wat kan 'er kwader zyn, dan voor eeuwig verstootten te zyn van zyn Vriendelyk aanschyn en van de heerlykheid zynor sterkte!

En daar van zullen zy een gevoel hebben, nog voor dat zy hunnen geest zullen uitblazen; als *de Koning der verschrikkinge* hun zal komen overvallen, dan zal hun het zelve wedervaren als BELZAZAR, *doe veranderde zich de glans des Konings, ende zyne gedagten verschrikte hem, en de handen zynor lendenen wierden los, ende zyne Knien stieten tegen malanderen aan*: En de dood zal hun een poorte der Hellen zyn, en een weg die hen heenen voerd tot het eeuwig verderf. Gewisselyk zo-

danig zyn de wooningen des verkeerden, ende dit is de plaatze [des geene die] Godt niet en kent. Dan zullen zy ondervinden, dat de dood geen einde maakt van den Mensch, gelyk zy gedagt, gehoopt, en gewenst hadden; maar dat het den Menschen gezet is eenmaal te sterven, en daar na het Oordeel. Zo ze.

Daniel
5: 6.

Job 18:
2.

ENE EEUWIGE BEHOUDENIS. 35

zeker dan als zy hebben moeten sterven, zo zeker zal ook daar op het Oordeel volgen.

Maar my aangaande, waarom zoude IK vreezen in kwade dagen? dat de STRAFFE der Ongerechtigheid, myne Hielen, treden en wegen, (of liever IN MYN EINDE) (*) my zoude omringen? Het is waar, de dood kan ik niet ontgaan, want, *wat Man leeft 'er*, ^{Psaln} *die den dood niet zien en zal? die zyne Ziele* ^{89: 49.} *zal beoryden voor het geweld des grafs?* Doch waarom zoude IK daar voor vreezen? Niet als of ik daarom zo gemoedigt ben, als hadde ik nooit gezondigd; dat zy verre! want dat moet ik met beschaamtheid en droefheid myner Ziele belyden, ik hebbe gezondigd, en ik hebbe onregt gehandeld, *ik ken-* ^{Psaln} *ne myne overtredingen en myne Zonden zyn steeds* ^{51: 5.} *voor myne oogen*, en ik moet helaas! nog dagelyks klagen over de nog overgeblevene aangeboorene verdorventheid, die my nog aankleeft en kwelt; maar daarom ben ik zo getróost en bemoedigt om dat de HEERE alle myne zonde uit vrye genade in mynen BORG vergeven heeft, ik deede *belydenisse* ^{Psaln} *van myne overtredingen voor hem, en by* ^{VER. 32: 5.}

G A F

(*) Gelyk het de *Caldecusche* uitbreider vertaald **יהורני כסופי סורחני דחוכת סורחני** „ dat de „ *SCHULD myner Ongerechtigheid* IN MYN EINDE *my zoude omringen*,” en deeze vertaling komt my ten allergevoeglykste voor, want ik vinde het zelfde grondwoord **עקב** Gen. 49: 19. Psalm 119: 33. 112. het welke onmogelyk in den zin van *Hielen* kan vertaald worden, maar wel ten EINDE toe.

36 ISRAELS VERLOSSINGE

GAF de Ongerechtigheid myner Zonde: en niet alleen dat de Propheet Nathan de blyde boodschap my bragte, zeggende: *Godt heeft uwwe Zonden WEGGENOMEN, gy zult niet ster- ven*; maar ik hebbe ook de troostryke *verzekeringe* daar van in myne Ziele ondervonden, zo dat ik nu den geest der vrymoedigheid hebbe om te zeggen, *gy zyt myn VADER, myn Godt, en de Rotssteen myns byls, dat is myn EENIGE TROOST in myn leven en in myn sterven!* en daarom, waarom zoude ik vreezen? *De HEERE is myn licht ende MYN HEIL, voor wien zoude ik VREEZEN?* ook zelfs voor den dood niet, al is hy een Koning der verschrikkinge. *In uwwe band beveel ik mynen Geest; GY HEBT MY VERLOST, HEERE, gy Godt der Waarheid!* waarom zoude ik vreezen? daar tog *myn dood* geen betalinge voor myne Zonden zal zyn, maar een afstervinge der Zonden, en een doorgang tot het eeuwige leven; dan zal myne Ziele opgenomen worden in heerlijkheid en vreugde, (gelyk hy vers 16 in onze Psalm zich uitdrukt) *Godt zal myne Ziele van het geweld des Grafs (of der Helle) verlossen, want HY zal my opneemen.* En dus kan ik zeggen, het sterven is my gewin!

2 Samuel
12: 13.

Psalm
89: 27.

Psalm
27: 1.

Psalm
31: 6.

„ ô! Welgelokzalige staat, eenenzulken
„ TROOST in het sterven te hebben, en in
„ den dood het leven te vinden! ô Zalige
„ verwiffeling! verloft te worden van een
„ elendig leeven, het welk met smerte en
„ kwellinge verzeld was, en te vinden een
„ heelyk leeven; te verlaaten een gezelschap
„ schap van sterflyke Menschen, en opge-
„ no-

ENEEUWIGE BEHOUDENIS. 37

„ nomen te worden in de gemeenschap van
„ Godt, zyn aangezicht te aanschouwen,
„ en met zyn Beeld verzadigt te worden.
„ ô! Goede Godt! schenk ons deeze gena-
„ de, en versterk deezen TROOST in ons,
„ in het sterven, dan zullen wy leeven!”
En alzo vreeze ik ook niet voor de toekomste des Heeren, *wanneer JEHOVAH zal komen om de Waereld te rigten met GERECHTIGHEID:* want hy zal my versteeken in zyne hutte (*) **ליום רעה** TEN DAGE DES KWAADS, en zal my verbergen in het verborgen zyner tente, En daarom heb ik ZYNE verschyninge lief; ik verlange met blydschap na dezelve; want deze dag zal voor my (en voor alle geloovigen,) een dag van groote verkwikkinge, een dag van verkoelinge, een dag van verlossinge zyn. Ja in DIEN DAG zal my de Heere de Regtveerdige Rigter, de Kroone der Regtveerdigheid geeven, ende niet alleen my, maar ook alle die zyne verschyninge lief gehad hebben. En IK zal zyn Aangezicht in gerechtigheid aanschouwen, IK zal verzadigt worden, met ZYN Beeld, als IK zal opwaken; Ja myne Ziele dorstet na Godt, wanneer zal ik ingaan (och! dat deeze gelukkige dag eens kwam, dat ik ontbonden mogt worden) ende voor Godts aangezichte verschynen!

Nu

(*) Ik heb hier in het oog Jesaia 4: 6. doch waar in ik my nu nog niet zal uitlaten, maar zulks liever sparen tot nader gelegenheid.

38 ISRAELS VERLOSSINGE

vers 7. Nu gaat hy over om hier tegen over te stellen de YDELHEID, aangaande de geene, die op hun goed vertrouwen, ende op de veelheid huns Rykdoms roemen, in dezelve hunne gelukzaligheid stellen, en zo in gerustheid heenen leven, zeggende in hun herte, Ik hebbe goederen opgelegd voor veele Jaaren, neem ruste myne Ziele, eet, drinkt, en zyt vrolyk. Daar op volgen nu zeer gepast onze Textwoorden, in welken hy hun aantoot hoe YDEL dat hun *vertrouwen* en *roem* is, dat egter niemand onder hun in staat is, om een middel te kunnen zyn, ter verlossinge van zyn geliefsten Broeder. NIE-MAND VAN HEN ZAL [ZYNEN] BROEDER IMMERMEER KUN-NEN VERLOSSEN enz. enz.

Het grondwoord פרה *PADA Verlossen*, heeft in Godts heilig Woord verscheiden beteekenissen; dan betekend het, iemand uit een *gevangnisse* door kragt en geweld te *verlossen*; dus drukt zig Mozes uit in zyn gebed tot Godt, om voor dat avallig Israël vergeving te verwerven: HEEER en *verderft uw*

Deut. 9: 26.

Volk en uw erfdeel niet אִשְׂרָאֵל כְּגֹדֶלְךָ
dat gy door uwe GROOTHEID, (namelyk door de grootheid uwer kragt, zie vers 29.) VERLOST hebt, dat gy uit EGYPTEN door eene sterke hand hebt uitgevoerd. En de Prophheet Nehemia, gebruikt insgelyks het zelf-

Nehemia 1: 10.

de woord פרה in zyn gebed, zy zyn dog uwe knechten, ende u Volk אִשְׂרָאֵל dat
gy

E N E E U W I G E B E H O U D E N I S . 39

gy VERLOST hebt, door uwe groote KRAGT, ende door uwe sterke hand.

Maar ten tweeden betekend het ook eene *vrykoopng*, waar door iemand, voor een zeker *losgeld*, 't welk in zyne plaats gesteld word, VAN DEN DOOD VERLOST word; Neem eens Exodus 21: 28-30, daar gebiedt de Wetgeever, dat, wanneer een Os, een Man of Vrouw gestoten hadde, zo dat hy stierf, zo zoude de *Offse* zekerlyk gesteenigt worden; vooreerst om verder alle onheilen van dit gevaarlyk Beest voor te komen, en ten tweeden om den eigenaar over deszelfs agteloosheid te straffen; gelyk MAIMONIDES ,, te regt aanmerkt, dat dit was om den eigenaar te straffen, waarom ook het vlees van den Os niet mogte gegeten worden, op dat ,, de eigenaar geen voordeel daar van zoude ,, hebben, en op dat hy verder zorgvuldiger ,, en behoedzamer op zyne Beesten zoude ,, weezen." Maar indien te vooren bekend was geweest, dat de Os zo wilt en stotig was, en men zulks den Eigenaar had bekend gemaakt, en hy egter geen zorg gedragen heeft, om onheilen voor te komen, zo moest hy zo wel als de Os ter dood gebragt worden; de *Offse* zal gesteenigt worden, ende zyn HEEER zal ook GEDOOD worden. Maar als 'er konde aangetoont worden dat de Os de touwen, waar meede hy aangebonden was, in stukken gebroken had, of door de onagtzaamheid van zynen *knecht*, aan wiens zorge hy den Os aanbevolen had, ontsnapt was (en meer diergelyke dingen) zo liet Godt den Regter toe, een *losgeld* in zyn plaats aan te

40 ISRAELS VERLOSSINGE

nemen, en hem van den *dood* te kunnen vrykopen. *Indien hem losgeld opgelegd word* ונתן פדיון נפשו zo zal hy tot LOSSINGE ZYNER ZIELE geven, na alles dat hem zal opgelegd worden. Hy moet zich onderwerpen, aan de schuldprys, hoedanig die ook zoude mogen zyn, indien hy van den dood wilde verloft zyn.

Doch het eerste dat my ter overweeging voorkomt, is, dat de Dichter niet eigentlyk zegt, WAARVAN, dat Niemand zynen Broeder zal kunnen verlossen! het is wel waar dat hy zich in het volgende iets duidelyker verklaard, daar hy spreekt van de Verlossinge der ZIELE, hy zal Gode zyn Rantzoen niet kunnen geven, want de VERLOSSINGE HARER ZIELE is te kostelyk: Maar dan is de Vraag, in wat voor een zin en beduidenis moet men hier het Woord נפש ZIELE verstaan? gelyk dit aan alle taalkundige Mannen genoeg zal bekend zyn, dat het Woord נפש NEPHESCH, 't welk wy doorgaans *Ziele* vertalen, in Godts Woord verscheiden betekenissen heeft; zomtyds betekend het de *Redelyke Ziele* van den Mensch, zyn alderedelst, en voortreffelykste deel, ik meen, dat uitnemend, *geestelyk*, en *Onsterfelyk weezen*, die van Salomon DE KOSTELYKE ZIELE genaamd word, om datze het kostelykste deel van den Mensch is, dewylze een anderen oorsprong heeft, dan het Lichaam, dat van de Aarde genomen is, en ook tot Stof moet

Spreuke
6: 26.

we-

2 NEEUWIGEBEHoudenIS. 41

wederkeeren, maar de *Geeft* keert weder Pred. 12: tot GODT, die ze hem gegeven heeft. 7. Dus roept onze Dichter uit, *gelyk een Psalm bert schreeuwde na de Waterstromen, also schreeuwde* 42: 2, 3. *myn ZIELE tot u, ó Godt, myne ZIELE dorstet na Godt, na den levendigen Godt.* Zie verder vers 12. en 103: 2, 104: 1. en 116: 7. maar het betekend ook dikwils den *Perfoon* zelf: in diervoegen komt het ons voor, Gen. 14: daar de Koning van Sodoma tot Abraham 21.

zeide ונפש הן לי geef my de ZIELEN, daar onmogelyk de eigentlyke *Ziele* kan verstaan worden, maar wel de *Perfoonen* zelf. Zie nog meer diergelyke plaatsen, Gen. 12: 5. Deut. 24: 7. Richt. 6: 30. 1 Samuel 20: 1. en Capittel 22: 23. ook betekend het zomtyds het dierlyke *leeven* des Menschen, Gen. 9: 5. en Exodus 21: 23. Dus klaagde de Propheet ELIAS over dat booze en hartnekkige Israël, dat zy het VERBOND verlaaten, de *Altaaren* afgebroken, ende de Propheeten met den *Zweerde* gedood hadden, ende ik alleen ben overgebleeven, ende zy zoeken ונפש MYNE ZIELE, (dat is myn *leeven*) om die *weg te neemen*. Dus was ook de zugt van DAVID, wanneer hy zich in het uiterste doodsgevaar bevond, van zyne Vyanden, die na zyn *leeven* stonden; zo smeekt hy, haast u, ó Godt! om my te verlossen, ó HEERE, tot myner *bulpe*, laatze beschaamd ende schaamroot worden ונפשי מנפשי die myne ZIELE zoeken. En op een andere plaats hooren wy hem zeggen, myne ZIELE is ge-

C 5

Psalm
du. 119: 109.

42 ISRAELS VERLOSSINGE

duriglyk in myne band, dat is myn LEEVEN is bloot gesteld voor doodsgevaar: dus is de vraag zeg ik, in wat voor een zin moet men het woord **שׁוֹן** NEPHESCH, *Ziele*, dat in onze Text voorkomt, verstaan? laat ik myne vrage nog wat duidelyker met een woord voorstellen: Is de meening des Dichters als hy zegt, *Niemand van hen zal zynen Broeder immermeer kunnen verlossen*, namelyk van den EEUWIGEN DOOD, of heeft hy maar in 't oog, DEN TYDLYKEN DOOD?

Zekerlyk, als men den letterlyken zin beschouwd, vooral als men met aandacht de volgende verffen van vers 11. tot 16. leest, zo zou men ook met de meeste uitleggers denken, dat de Dichter hier in 't oog heeft de onmagt des Menschen, om zich zelf, en andere *te kunnen verlossen van den TYDLYKEN DOOD*. Laat ons dan zien in het kort, om vooreerst ook den letterlyken zin van onze Textwoorden te verstaan.

Het komt my aanmerklyk voor, dat de Dichter niet zeyd: Niemand van hun zal ZIG ZELFS Maar *niemand van hun zal ZYNEN BROEDER immermeer kunnen verlossen*; om dat zulk een met droefheid ziende, *zynen Broeder* in doods benaauwdheid, en op zyn uiterste liggen, en hy zelf nog dat groote voorregt heeft, van gezondheid en welstand te mogen genieten, hy dan nog in staat is, om alle middelen aan te wenden, zyn verstand, zyn magt, zyn goed, en rykdom aan te leggen ter redding en behoudenis van zynen Kranken Broeder; het wel-

E N E E U W I G E B E H O U D E N I S . 43

welke hy zo niet konde gebruiken, noch in het werk stellen, als hy zelfs in dien gevaarlyken toestand zig bevond; maar by dit alles, laat hy doen wat hy wil en kan, al zyn kragt en vermogen in het werk stellen, nogtans zal hy eindelyk ondervinden, dat al zyn arbeid en moeite te vergeefs is, want *niemand van hun zal zynen BROEDER immermeer (van den dood) kunnen verlossen*, en nog veel minder zich zelfs daar vankunnen bevryden; en dat zeyt de Dichter kan NIEMAND doen.

In de grondtext staat **אִישׁ** EEN MAN zal zynen Broeder niet kunnen verlossen: Wy hebben reeds in de aanmerking bladz. 12. duidelyk aangetoond het onderscheid der betekenissen van **אָדָם** ADAM, en van **אִישׁ** ISCH, het welk ik onnodig agte hier te herhalen; dit weinige zal ik hier maar aanmerken, dat de Dichter zich bediend van het wordeken **אִישׁ** ISCH *een Man* en niet van **אָדָם** ADAM, om daar mede te kennen te geven, dat het van NIEMAND kan geschieden, al was hy nog zo een groot Man van aanzien of gezag; al was hy EEN MAN, *derwelke Godt gegeven heeft Rykdom en de goederen, ende eere*; al was hy een sterk en kloekmoedig: MAN gelyk *Abner*, tot wien David zeyde: *zyt gy niet EEN MAN? en wie is u gelyk in Israël?* Ja, al was hy een Koning, die zo magtig was, als een NEBUCADNEZAR, *die de Aarde beroerde, die de Koningkryken dede beven; hoe sterk en magtig,*